

**N:o 1.**

Ank. till Riksd. kansli den 23 februari 1898, kl. 4 e. m.

*Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1,  
i anledning af väckt motion angående rätt för vissa  
lärare och lärarinnor i geografi att i särskilda fall  
resa på statens jernvägar mot nedsatt afgift.*

Till utskottets handläggning har hänvisats en inom Första Kammarén af herr *Söderberg* väckt motion, n:o 19, hvaruti föreslås: »att Riksdagen måtte för sin del besluta, att lärare och lärarinnor, som undervisa i geografi vid med statsanslag understödda skolor, må, vid under ferierna företagna resor i ändamål att studera landet, å statens jernvägar åtnjuta nedsättning i afgiften till hälften af vanliga biljettpriiset.»

Motionären, som redan vid 1895 års riksdag väckte samma förslag, åberopar till stöd för motionen sin då förebragta motivering. Det vore, enligt hans förmenande, en brist i vår nationella uppfostran, att densamma vore för litet fosterländsk och att den gjorde ungdomen för litet bekant med vårt lands natur, dess naturliga hjulpkällor, dess folk och näringslif samt med dess stora historiska minnen. Denna brist, hvars betänkliga följder bland annat visade sig i benägenheten för utvandring och smaken för utländsk flärd, hade en bland sina väsentligaste grunder deri, att de, som skulle undervisa om fosterlandet, saknade den personliga kändedom om land

och folk, som endast egen iakttagelse kunde bibringa, och endast undervisade efter böcker, hvilka i sin ordning icke ens de framgått ur personlig kännedom om ämnet. Följden häraf hade blifvit, att undervisningen om främmande länder ofta blefve färgrikare och mera lefvande än om vårt eget land, enär om de förstnämnda en mängd på egna iakttagelser grundade utmärkta skildringar funnes att tillgå.

Ett godt medel att råda bot på berörda missförhållande låge enligt motionärens mening i den af honom föreslagna åtgärden. Härigenom skulle årligen ett stort antal lärare och lärarinnor i geografi beredas tillfälle att utan alltför betungande kostnader taga kännedom om olika delar af landet för att sedan i sin undervisning tillgodogöra sig de vunna intrycken.

Såsom någon personlig förmån för lärarepersonalen kunde en sådan nedsättning i biljettprisen, som motionären afsett, icke betraktas, då ju i alla fall den drygaste delen af resekostnaderna komme att drabba den resande och dessutom den föreslagna förmånen endast borde komma dem till godo, som reste för att studera landet, och icke kunde afse underlättandet af lustresors företagande.

Äfven för jernvägsväsendet skulle ett bifall till motionärens förslag vara af medelbar fördel genom den växande liflighet i trafiken, som en ökad bekantskap hos allmänheten med vårt lands olika delar utan tvifvel komme att medföra.

Det Första Kammarans utskott, som år 1895 behandlade motionen, erkände i viss mån värdet af de skäl, motionären anført för sitt förslag, men ansåg frågan lämpligast böra afgöras af kongl. jernvägsstyrelsen, hvilken, jemlikt nådig skrifvelse med ny taxa för transport å statens jernvägar den 25 november 1889, egde befogenhet att under vissa omständigheter medgifva afvikelse från de fastställda afgifterna eller, då den ansåg sig sakna dylik befogenhet, ej torde underlåta att underställa ärendet Kongl. Maj:ts afgörande.

På grund häraf hemstälde då utskottet, att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda, och Första Kammaran fattade sitt beslut i öfverensstämmelse härmed.

Motionären finner sig emellertid nu hafva fått bekräftelse på, att hans motion vore egnad afhjelpa ett inom lärarecorpsen djupt känt behof, enär under sommaren och hösten 1895 icke mindre än 165 lärareföreningar i landets alla delar uttalat sig för åtgärder i motionens syfte såsom synnerligen önskvärda.

Det hade äfven visat sig, att den af utskottet i dess motivering före-

slagna utvägen, som försökts, blifvit utan resultat. På grund af lärareföreningarnas nyssnämnda uttalanden hade nemligen centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolelärareförening gjort framställning i motionens syfte först hos jernvägsstyrelsen, hvilken förklarar sig icke ega befogenhet att bevilja nedsättning i gällande biljettafgifter i annan mån, än der sådant befinnes med trafikens nytta och fördel förenligt, och sedan hos Kongl. Maj:t, som förklarar frågan icke kunna till någon dess åtgärd föranleda. Detta hade föranledt motionären att nu förnya sitt förslag.

---

Utskottet anser sig först böra erinra — hvad som synes hafva undgått motionärens uppmärksamhet —, att Kongl. Maj:t genom nådigt bref till jernvägsstyrelsen af den 21 maj 1897 medgifvit, »att vid skolungdoms resor, som å statens jernvägar under lärares eller lärarinnas ledning gemensamt företagas af minst 10 personer, åtföljande lärare eller lärarinna inberäknad, afgift må utgå vid färd i tredje klassens vagn så som för truppbiljett, hvarvid två barn af under 12 års ålder få räknas såsom en person». Detta är visserligen delvis något annat, än hvad motionären föreslagit, men måste betraktas såsom ett synnerligen viktigt steg i samma riktning och har det företrädet framför den af motionären föreslagna åtgärden, att den medgifna förmånen kommer icke blott undervisningen i geografi till godo, utan äfven underlättar resor för andra pedagogiska syften, såsom naturhistoriska och historiska studier, hvarförutom den bestämmelsen, att lärare eller lärarinna skall resa med skolungdom innebär en bättre garanti för att resan verkligen företages i pedagogiskt syfte och gör kontrollen häröfver lättare, än om, som motionären föreslagit, nedsättning i biljettpris skulle medgifvas hvarje lärare och lärarinna i geografi, som uppgåfve sig resa i det något obestämda syftet att »studera landet».

Då det sålunda härigenom visat sig, att den af tillfälliga utskottet 1895 anvisade vägen ledt till ett rätt afsevärdt resultat, och då hvad motionären åsyftar, nemligen att skaffa lärare och lärarinnor tillfälle att på egen hand göra längre resor i vårt land till nedsatt pris, något, hvars nytta med skäligen begränsning och under nödig kontroll utskottet visst icke vill bestrida, lämpligen synes utskottet kunna vinnas på annat sätt, t. ex. ge-

nom beredande af ett visst antal stipendier för ändamålet, får utskottet, med anslutning i öfrigt till de af 1895 års utskott förebrogta skäl, hemställa,

att ifrågavarande motion icke må föranleda till någon Första Kammarens åtgärd.

Stockholm den 19 februari 1898.

På utskottets vägnar:

LARS BERG.

### Reservation.

Motionen afser rätt för *lärare och lärarinnor* att i särskilda fall resa på statens jernvägar mot nedsatt afgift. Detta mål kan ju icke på minsta sätt sägas vara uppnådt dermed, att resenedsättning i vissa fall medgifvits *skolungdom*, som färdas »under lärares eller lärarinns ledning.» Då läraren skall på resa ledsaga barnen, hinner han omöjligt att för egen del studera landet. Tvärtom bör han på förhand vara väl förtrogen med de trakter, genom hvilka resan företages, så att barnen kunna af honom få alla erforderliga upplysningar — ett nytt skäl att bevilja den af mig ifrågasatta förmånen.

Den förmån, som genom kongl. brefvet till jernvägsstyrelsen af den 21 maj 1897 blifvit *skolungdomen* tillerkänd, kan naturligtvis endast i mycket få fall komma att tagas i bruk för längre resor; och föga sannolikt är, att någon enda lärare eller lärarinna skall på grund af detta bref blifva i tillfälle att studera trakter, hvilka han förut ej känner och dermed sättas i tillfälle att bibringa sina lärjungar en mera lefvande kunskap om vårt eget land.

Då alltså hvad jag anfört till förmån för mitt förslag fortfarande eger full giltighet, vågar jag hemställa,

att motionen må af Första Kammaren bifallas.

Stockholm den 23 februari 1898.

*P. M. Söderberg.*